

TÍÐINDI

SÁLARSJÚKUR SKULA AVSTIGMATISERAST OG JAVNSETAST

– Stigmatisering kann skapa diskriminátión, eitt nú um tú skalt hjálpa sjúkum fólki, so kunna tey fáa heimahjálp. Men bara um tú hevur eina likamliga sjúku. Hevur tú eina sálarliga sjúku, fært tú ikki somu hjálpina. Tá verður tú biðin um at venda tær til tað almenna ístaðin. So longu har skapa vit eina stigmatisering, sum so kann vísa seg at gerast diskriminátión, sigur Tórmóður Stórá, yvirlækni í psykiatri á Landssjúkrahúsinum

Sólvá Lindenskov Róadóttir

– Tá talan er um stigmatisering, kanst tú koma inn á fleiri støði, eitt nú kanst tú nevna stigmatisering í sosialum samanhangi, sjálv-stigmatisering og strukturella stigmatisering. Samfelagslig stigmatisering er hugburðurin, sum almenn-ingurin hevur til fólk við sálarsjúku; sjálv-stigmatisering er til dømis, tá tú setir hesar hugsanir og fatanir av sálarsjúkum á teg sjálva, tá tú ert vorðin sjúkur. So koma vit inn á strukturella stigmatisering, her er eitt ógvuliga gott dømi heilsuskipanin, hvussu okkara skipan skilur tey, sum eru sálarsjúk burtur frá teimum sum eru sjúk, eitt nú við at vísa fólk við sálarsjúkum burtur frá likamligu sjúkrastovnum.

– Stigmatisering kann skapa diskriminátión, eitt nú um tú skalt hjálpa fólki sum er sjúkt, so kunna tey fáa heimahjálp. Men hetta er bert, um tú hevur eina likamliga sjúku, tí um tú í prinsippinum hevur eina sálarliga sjúku, fært tú ikki somu hjálpina, har tí tú verður biðin um at venda tær til tað almenna ístaðin. So longu har skapa vit eina stigmatisering, sum so kann vísa seg at gerast diskriminátión.

Soleiðis greiðir Tormóður Stórá, leiðandi yvirlækni í psykiatri, frá.

– Fyri at taka eitt dømi: Ein kvinna, sum ikki býr

í høvuðsstaðnum, er boðin at koma saman við fólki, sum stríðast við tað sama sum hon. Hetta tilhaldið er bara tókt í høvuðsstaðnum. Kvinnan hevur fingið staðfest demens, sum er ein sálarsjúka. Fyri at koma til tilhaldið má hon sjálf finna fart, tí tað almenna tekur sær ikki av tí. So kann man siga, at hevði hetta verið ein sjúklingur við likamligari sjúku, hevði bilur verið tøkur at koyrt persónin bæði til og frá viðgerðum.

– Demens er ein sálarsjúka, sum vit ikki kunna basa. Tískil er tilhaldið ein hjálp fyri sjúklingin,

men verður ikki sæð upp á sama máta av tí, at tað gerst trupult at skilja og soleiðis skapa vit bæði diskriminátión og stigmatisering við okkara samfelagsbygnaði, sigur Tormóður Stórá.

Sálarsjúkur skula javnsetast við aðrar sjúkur

Í Danmark høvdu tey eitt tíðarskeið tvær skaðastovur, eina til tey sum høvdu likamligar sjúkur, og so eina til tey við sálarsjúkum. Hetta eru tey farin burtur frá aftur nú, tí tað vísti seg at skapa meira stigma til sálarsjúk fólk. Tað virkaði

soleiðis, at tú skuldi vita, um tú hevði ilt likamliga ella sálarliga, áðrenn tú gjørdi av at ringja á skaðastovuna fyri at tryggja tær, at tú ringdi rætt stað, tí tú fekk ikki somu viðgerð á báðum støðum.

– Uttan at tú hugsar um tað gerst hetta ein skipanarlig ella bygnaðurlig stigmatisering. At tú ert noyddur at skilja millum sálarsjúku og likamliga sjúku. Av tí sama hava vit í Føroyum arbeitt fyri at javnseta likamligar og sálarligar sjúkur. Hetta við at til dømis halda okkum til, at líka um tú ert likamliga

ella sálarliga sjúkur, so er tað 1870 tú kann ringja til. Øll hoyra til somu skaðastovu, soleiðis at tað ikki verður sett skott ímillum, greiðir Tormóður Stórá frá.

– Um vit skula avstigmatisera, so eru vit noydd at seta fótin niður og siga nei. Um tú ert sjúkur, so ringir tú 1870, líka mikið um tú hevur ilt í maganum ella í sálini. Tað skula vit øll vita, um vit eru sjúk so ringja vit øll hatta nummarið. Vit gera ikki mun á, um tær bagir eitt ella eitt annað, sigur Tormóður Stórá.

– So er tað uppgávan innanhýsis hjá skipanini

at stilla viðkomandi víðari til rætta stað. Tað er ikki uppgávan hjá samfelagnum at skilja sundur, hvør hoyrir hvar, tí tað er at stigmatisera.

Tá talan er um avstigmatisering er tað ikki nokk bara at upplýsa fólk, tú noyðist eisini at hyggja eftir bygnaðarligum skipanum, sum kunna eggja til stigmatisering og bróta tær niður. Til dømis nyttar tað ikki at siga, at sálarsjúkur skula setast javnt við aðrar sjúkur, og so siga, at um tú ert sálarsjúkur, so skal tú ringja eitt annað nummar enn øll hini. So er tað jú